

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO „SLOVENSKEGA
PLANINSKEGA DRUŠTVA“

XXII. LETNIK 1922 ŠTEV. 6

Planinski spomini.

Piše duh. svetnik župnik Jakob Aljaž.

(Dalje.)

11. Moj prihod v Dovje.

Kot župnik sem prišel na Dovje koncem avgusta 1889. Že dve leti poprej (1887) sem bil prvič na Triglavu, teden po otvoritvi „Dežmanove koč“, ki je bila last Alpenvereina. Otvoritve se je udeležil tudi Dežman, ki pa zaradi starosti ni šel na vrh Triglava, ampak je ostal v koči. Slišal sem, da je bilo pri otvoritvi Dežmanove koč navzočih tudi več Dovžanov, med njimi tedanji župan Andrej Vilman. Dežman je imel znamenit nemški govor, v katerem je pohvalil tukajšnje ljudstvo: „Tu biva vrlo ljudstvo.“ („Hier wohnt ein braves Volk“.)

Takrat sem bil vpisan ne v Alpenverein, ampak v Dunajski „Turistenklub“, ki nam Slovencem ni bil sovražen; obljubil je, da nam bo po Kranjskem naredil dvojezične kažipote, česar ponosni „Deutsch-österreich. Alpenverein“ ni hotel.

Turistenklub je deloval okoli Bleda, pri Triglavu pa Alpenverein. Ker ni bilo slovenskega plan. društva, so se tudi naši ljudje vpisovali v Alpenverein.

Ko sem prišel na Dovje, so postavljali nove, samonemške kažipote. Gospodje odborniki Alpenvereina (Sektion Krain) so me počastili in corpore z obiskom in so me prosili, naj njih delovanje podpiram. Tudi so mene in župana Jakoba Janša povabili, da naj prideva v Mojstrano, kjer se bomo skupaj fotografirali. Ta prijaznost se mi je zdela sumljiva, ker bi bili znali fotografijo izobesiti v Ljubljani v kazini; zato sem odsve-toval županu in se tudi sam nisem odzval vabilu.

Ko se je ustanovilo Slovensko Plan. Društvo, je tedanji predsednik profesor Orožen v svojem govoru poudarjal, da mi Slovenci ne bomo

gojili vratolomne turistiche. To sem jim pozneje očital; kajti zanemarljali so Triglav, a Nemci so se ga skoraj popolnoma polastili. Le Radovljiška podružnica Slov. Planinskega Društva je postavila Vodnikovo kočo na Velem Polju, ki so jo drugi odborniki nameravali imenovati Vilfanovo kočo; ker jaz o tem nisem nič vedel, sem predlagal, naj se imenuje Vodnikova koča, s čimer sem se po nedolžnem zameril pri Vilfanu.

12. Aljažev stolp vrh Triglava (2864 m).

Stolp sem napravil na svoje stroške ter ga pozneje podaril Slov. Plan Društvu. Vrh Triglava sem kupil od Dovške občine za 1 fl. Bil sem „najvišji“ posestnik.

V tej najvišji zgradbi v naši državi se hrani spominska knjiga, šampilje, trije okrogli stoliči za počitek, posebno ob mrzlem vetru, in na steni je naslikana panorama z imeni daljnih in bližnjih gora. Ob mrzlem vetru je v stolpiču dobro zavetišče, seveda le za trojico, četvorico ljudi. Prvotno sem imel v njem tudi samovar in steklenico špirta; to je bilo v tistih časih, ko so na planine zahajali le idealisti — poštenjaki.

Zaradi vetra in snega so vrata majhna in nekoliko od tal. Posamezne kose stolpa, iz debele pocinkane pločevine, je izdelal in na Triglavu skupaj zbil g. Anton Belec iz Št. Vida nad Ljubljano. Železni stebri (Winkeleisen) znotraj stolpa so v skalo z betonom zaliti. Strelovod drži na severni strani od strehe 25 m daleč pod sneg. Žica je bakrena. Pa strela gre tudi po drugih žicah v skale, izmed katerih je eno zelo razneslo.

Zaradi stolpa sem imel veliko pravdo. Nemci so me tožili, da sem pokončal podzemeljsko triangulacijsko točko I. reda, kar pa ni bilo res, ker so vrh Triglava pred 40 leti civilni inženjerji postavili le leseno piramido za merjenje, ki so jo pa vremenske nezgode pokončale. Tožil je češkonemški deželni geometer K., ki je ukazal radovljiškemu geometru, naj zasliši kmete, turiste, lovce, vodnike — in to vse za mojim hrbtom. Preiskava je tekla že pol leta, preden sem jaz kaj izvedel. Dotične obravnave in poizvedovanja sem deloma zaupno v roke dobil. Jaz pa sem imel dobre priče, da so pred 40 leti merjevci postavili le leseno piramido, ne pa podzemeljsko triangulacijsko točko položili. Priče so bile: Požganc (Janez Klinar) in srenjski sluga Gregor Legat. Nemci so se že košatili, kajti deželni geometer je bil zažugal: „Triglavski stolp bomo odstranili in župnik Aljaž bo plačal 1000 fl kazni.“ Jaz pa sem vedel, kar sem vedel, in sem se jim na tihem rogal. Ko smo sedeli v Radovljici v gostilni na vrtu in mi je župnik Berlic rekel: „Nemci zoper Tebe na Triglavu nekaj rujejo“, mi je ušla samozavestna gorenjska zafrkacija: „Vsi skupaj se bodo pokakcali.“ Vsa družba je prasnila v smeh, med njimi tudi sodni svetnik.

Begunjski vrh

Rež

Kredarica

Triglav

Fotogr. Jos. Kunaver.

Pogled s Kriških Podov na Kredarico (Triglav).

Zanimivo je tudi, kako sem potegnil načelnika nemške „Sektion Krain“, ko je tekla preiskava zaradi Triglavskega stolpa in smo pri Šmercu skupaj pili. Rekel mi je: „Mi stolpa tukaj ne bomo trpeli. Tukaj mi delujemo in stolp se mora podreti!“ Prosil sem ga navidezno prav ponižno, naj stolp vendar pusti, kajti: „Saj veste, kaj je „pleh“. V 5 letih ga rja sne in vsega je konec!“ Načelnik prikima zadovoljno: „To je pa res!“ Z veseljem sem potem Slovencem pripovedoval, kako sem mu mustače potegnil. Triglavskega stolpa pa še do današnjega dne ni rja snedla.

Vseh sitnosti so me končno rešili vojaki. Stotnik Schwarz je dokazal, da poprej podzemeljske triangulacijske točke na Triglavu ni bilo, ampak da so civilni geometri le leseno piramido postavili. Prosil me je, da je vzel stolp za mero in sicer črto med streho in steno ter je v sredi stolpa zakopal škatlo s pergamentom kot resnično triangulacijsko točko ter je rekel: „Sedaj je stolp pod cesarskim varstvom, ostane pa Vaša last. Prepisati ga ni treba. Nobeden nima pravice stolp poškodovati in iz Dunaja sem dal ukaz na okr. glavarstvo, naj orožniki vsako leto pogledajo, ali je kdo stolp poškodoval. Če pa Vi na stolpu kaj predelate, nam tudi naznanite“.

Vesel sem bil, ker sem dobil popolno zadoščenje, in Aljažev stolp je bil kmalu širom znan, po planincih, po pripovedovanju in po razglednicah, zlasti pa je med ljudstvom zaslovel po Janku Mlakarju, ki je v Družbi sv. Mohorja popisal, kako je Trebušnika peljal na Triglav in ga je komaj stlačil v stolp; ko pa se je Trebušnik v stolpu najedel, se bere in na sliki vidi, kako ga skozi premajhna vrata ven vlečejo, da na ves glas kriči. Ta dovtip je šel po vsem slovenskem svetu in je Trebušniku samemu všeč.

Nastal pa je Triglavski stolp takole: Leta 1895 smo ga šli postavljat jaz, mojster Belec z enim delavcem in moja dva delavca Požganc in Kobar. Takrat smo prenočili v stari, mali Dežmanovi koči, saj Slovenci še nismo imeli nobene kočice. Bila je gosta megla. Zato zjutraj jaz nisem šel na vrh Triglava, ampak sem ostal v Dežmanovi koči, odkoder sem poslušal, kako zbijajo skupaj posamezne kose Triglavskega stolpa. Pogovarjal sem se z oskrbnikom Dežmanove kočice: kozarjem Vilmanom, s katerim sem bil že prej znan, ker je bil doma iz Mojstrane. Ta mi je prijazno in zaupno rekel: „To je sreča za Vas, da nocoj ni bilo Nemcev tukaj; sicer bi za Vas ne bilo prostora.“ Bilo je malo postelj ob steni, po dnevi so postelje na steno kviško pripenjali. Nemški turisti, člani „Alpen-Vereina“ — seveda — imajo prednost pred Slovenci. V tistem trenutku sem sklenil da naredim Triglavsko kočico, in sicer kočico samo za sebe in za par prijateljev. Če pa se bo

Slov. Plan. Društvo na moj poziv zdramilo, bomo delali veliko kočo, kje, to bom prihodnji teden ogledal; če drugod ne najdem prostora in mi nihče ne pomaga, bom svojo kočico postavil vstric Dežmanove kočice 10 korakov od nje . . . : — tako užaljen je bil moj narodni ponos.

Šlo bo! Svet je naš, Dovške občine — 137 upravičencev, med katerimi sem tudi jaz — pa bi se na našem svetu Nemec tako šopiril, da bi Slovenec le s strahom šel na Triglav? Ne! — Nekaj let pozneje me je v Mojstrani neki Nemec, ki je s Triglava prišel, srdito napadel, rekoč: „Kako se predrzne Slov. Plan. Društvo na Triglavu, našem torišču kočice delati, ko smo mi Nemci pot gori naredili!“

Drugi teden grem zopet na Triglav, spremljal me je pevodja Matej Hubad, ki je bil slučajno pri meni, da pogledam Triglavski stolp in določim prostor za slov. Trigl. kočico. Prenočili smo zopet v Dežmanovi koči, tam smo našli tržiškega tovarnarja, prijaznega g. Gassnerja, s katerim smo peli: „Ave, maris stella“ („Zdrava, morska zvezda“). On je imel lep bariton. Pili smo tudi šampanjca, eno buteljko smo prihranili za drugi dan, za otvoritev mojega stolpa vrh Triglava. Bilo je krasno vreme, navzoči so bili na vrhu: Matej Hubad, Gassner, jaz in moja dva delavca Požganc in Kobar. Požganc vrže dinamitni patron, ki močno počí, zamašek šampanjske buteljke skoči kviško s pokom, mi zapojemo zopet: „Ave, maris stella“, potem „Triglav, moj dom“, in otvoritev je bila končana. — Širše občinstvo je šele pozneje izvedelo o otvoritvi Triglavskega stolpa.

Nekdo je konstrukcijo železnega Triglavskega stolpa popisal v podlistku Laibacherice in tudi daljni turisti so se za stolp močno zanimali. V njem je bilo varno zavetje pred mrzlim, strupenim vetrom, ko je prišel turist opehan v lahki obleki na vrh Triglava, v stolpu je lahko svojo karto razprostrl in užival mirno razgled. Včasih je gori tako močan veter, da nese kamen . . .

Zanimivo je, da se poleti tudi na vrh Triglava najdejo miši. Ko sta Požganc in Kobar jedla, so miši k njima prišle.

O poznejši tožbi zaradi domnevanega triangulacijskega znamenja sem govoril zgoraj.

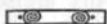
13. Staničevo zavetišče.

Zoper hudo uro in strelo sem naredil na stroške Slov. Plan. Društva „Staničevo zavetišče“, izsekano in z dinamitom izstreljeno duplino v navpični steni nekaj metrov pod vrhom Triglava na južni strani. Nastala je mala sobica s prostorom za kakih 20 ljudi, z mizo, klopjo in nezaklenjenimi vratmi.

Pa zopet so me Nemci tožili, najprej na gozdarsko ravnateljstvo (Forstdomänen-Direction) v Gorici, potem na ministrstvo poljedelstva, češ, da je to zavetišče na državnem svetu: kajti ravno takrat je kupil verski zaklad od kranjske obrtniške družbe Pokljuko itd. in ta parcela sega na bohinjski strani res do vrha Triglava, na severni strani pa gre Dovški svet do vrha. Minister grof Falkenhayn, češki fevdalec, naš pristaš, pa je pametno razsodil, da naj to zavetišče ostane nam; ni ga bilo treba nazaj zazidati, le reverz sem podpisal, da je tam državni svet, in vsakoletno najemščino naj plačam, kakor jo določijo državni gozdarji. Pobotal sem se za — 10 krajcarjev na leto! —

Alpen-Vereina pa gozdarji niso nič tožili, ampak le mene.

(Dalje prih.)

Pokljuka.

Vaclav Hanzlowsky.

Visoka planota Pokljuka je dandanes širšemu občinstvu kaj malo znana; le redkokdaj zaide človeško bitje na te divne, širne, tihe planine.

Pred vojno so med letom letoviščarji iz Bleda in Boh. Bistrice radi zahajali na to visoko ravan. Bili so v prvi vrsti Čehi, Italijani in Nemci. V zimskem času je laških smučarjev po Pokljuki kar mrgolelo. Vojaški smučarski oddelki so tu vsako leto prirejali svoje vaje; pa tudi druge smučarske skupine so presmučale progo Bled-Pokljuka-Boh. Bistrica, ali obratno.

Ta visoka, zmerno valovita in s krasnim smrekovim gozdom pokrita planjava obsega čez 5.000 ha; vzpenja se od 1200 do 1300, proti severu do 1500 m visoko ter prehaja v gol, skalovit greben od Klečice čez Debelo Peč in Lipanco do Konjščice. Ta greben je od Pokljuške strani povsod dostopen, proti Krmí pa je z visokimi žlebovi skoro navpično odrezan. Od izhodne strani se Pokljuka polagoma spušča proti Gorjam in Bledu. Južni del je ostro obmejen s sotesko od Boh. Bele pa do Boh. Bistrice. Ob zahodu jo meje strme skale od Jereke do Stare Fužine, a nadalje globoko ujedeni potok „Ribnica“ zopet proti Konjščici.

Iz Bleda-Gorij pelje nova vozna cesta mimo Zatrnika čez Mrzli Studenec do Rudnega Polja. Od Gorij do vrh „Trpinčeve frate“ stopnjuje cesta z zmernimi stopnjami do 1150 m; od tu naprej pelje skoro vodoravno skozi celo Pokljuko. Avtomobili z lahkoto premagujejo stopnjevanje, in rabijo od Bleda do Rudnega Polja pribl. eno uro, izvošček

seveda rabi dobre štiri ure. Od Rudnega Polja pelje slabo ohranjena in precej strma cesta skozi Praprotnico čez Uskovnico na Srednjo vas. Slabejša cesta pelje tudi iz Gorij čez Boh. Ravan na Mrzli Studenec ali pa: Gorje — Boh. Ravan — Kranjska Planina — Javornik — Rudno Polje. Potem je še slaba cesta od Javornika na Goreljek — Koprivnik in Jereko, ali: Goreljek — Gorjuše — Nomen. Iz Gorjuš pelje tudi še slaba cesta na Boh. Belo.

Glavne poti so: Poključka Luknja, ki pelje iz Gorij skozi Poključki Graben na Pokljuko. Ta pot je zelo zanimiva radi ozkega in globokega predora, navpičnih in previsnih skal in skalnatega obloka. — Pot iz Mrzlega Studenca čez Kranjsko dolino na Mejo dolino pelje zelo zložno; pod Mejo dolino se razcepi: ena pot pelje nad Bratolo Pečjo, druga (nova) pod Bratolo Pečjo čez plaz. — Za plazom se pot zopet združi in pelje na „Vrh“ in v Radovno. Pot iz planine Javornik na Lipanco planino je še v precej dobrem stanu, samo iz Lipance v Krmo je zelo zanemarjena in težavna. Iz Rudnega Polja na Konjščico pelje dobro ohranjena pot, ki se okoli Tosca na Triglav spušča. — Iz Rudnega Polja čez Lemovce na „Za Jablanče“, na Jele in Podjele je pot radi živine v slabem stanju. Od Mrzlega Studenca skozi Konjsko dolino na Bevško planino in v Boh. Belo pa je dobra in zanimiva, ker pelje tik ob velikih močvirjih.

Po celi planjavi se nahajajo v precejšnjem številu močni studenci s svežo, čisto vodo. Posebno močan studenec je na Mrzlem Studencu, po katerem je tudi kraj dobil ime. — Večina teh studencev se po kratkem teku zgubi pod zemljo: šele v dolini na novo prišume na dan.

Tri četrtine Poključke je last verskega zaklada. Gozdove upravlja država. Njeni gozdovi so izmed najlepših v Jugoslaviji, kar je po strokovnjakih dokazano. Tu vidite sklenjene in nesklenjene, nedotaknjene, preredčene in prečiščene sestoje; pripravnne, prebiralne in različne oplodne sečnje; izseke, opravne seke in goloseke; imate gole trate ter krasne kulture vseh starosti. Najkrasnejši je zelo potegnjen, kakor sveča raven in silno močan stari les. Nekateri deli Poključke so bolj parkom podobni nego divjemu gozdu. Človeku se srce zasmee, ko vidi to bujno krasno prirodo. Taki gozdovi pa donašajo tudi precejšnjih dohodkov.

Ni lepšega življenja, kakor če je človeku dana možnost, v gozdu svobodno živeti, poslušati petje in čebljanje različnih ptičev, opazovati plaho divjačino, zalezovati zvito lisico, motiti zaspanega zajca in uživati sveži zrak. „Gorovje brez gozda“ ali „gozd brez gorovja“, lepota obojih je enostranska. V Poključki je združeno oboje.

Na Mrzlem Studencu, v Kranjski dolini in Rudnem Polju je stalno nastavljeno gozdno osebje, katero stanuje v malih ličnih hišicah. Razen

gozdarskih hiš je na Mrzlem Studencu še velika, krasna lovska hiša, v kateri so svoječasnó dunajski magnatje kramljali. To poslopje bi za Slov. Plan. Društvo bilo zelo pripravno. Baš tu tiči vzrok, da turisti tako redko zahajajo na Pokljuko: nikjer nimajo prave priložnosti za prenočišče; navezani so le na uslugo drugih. Po celi Pokljuki pa je polno lepih delavskih koč, katere nudijo za slučaj nepričakovanih neviht imenitno zavetišče.

Glavno, kar nudi visoka Pokljuka gledalcu, so mnogobrojne „planine“. Te so po celi Pokljuki enakomerno razdeljene. Najzanimivejše planine leže v neposredni bližini Mrzlega Studenca in Rudnega Polja. Ob severu so: Meja planina, Klela, Brdo, Lipanca, Javornik; ob zahodu leže Konjščica, Praprotnica, Za Jablanče, Jele, Konjska dolina; proti jugu imamo Gorelek, Belsko-, Grajsko- in Rečiško planino; na izhodu je Kranjska planina. — Navedene planine nudijo človeku zavetišče in po možnosti tudi prehrano. Vse planine imajo lepo lego in njihovo življenje je posebno za mestnega mikavno. Kako krasen pogled je v zgodnjem jutru, ko ženo živino na pašo, in ob večeru, kadar se s paše vračajo!

Podzemeljskih jam ima ta ravan precej. Nekatere so groznim prepadom podobne, druge peljejo pošev v skalovje; ene so majhne, druge zelo prostorne. Da so po manjših votlinah medvedje živeli, se stari ljudje še dobro spominjajo. Kapnikov se do danes še ni dobilo v nobeni jami; železne rude je pa po celi Pokljuki dovolj, posebno v votlinah okoli Rudnega Polja. Tu je tudi mnogo rovov, kjer so svoječasnó rudo kopali.

Majnika meseca, ko je v dolini že vse zeleno in v cvetju, tu šele sneg kopni. Kadar v dolini bukev ozeleneva, poje v Pokljuki divji petelin, in ruševac med petjem veselja poskakuje po snegu. Še ni dobro sneg izginil, ko je že vse zeleno ter z neverjetno naglico dohiteva priroda, kar je zamudila. Drvarji in oglarji so od zore do mraka na delu; podirajo, majejo in razžagujejo smreke v različne sortimente; cepijo drva, vlagajo kope in kuhajo oglje. Vozniki izvažajo les. — Žene in dekleta sejejo in plevejo v gozdnih vrtovih ter sade smrekce po fratah. Pastirji priženo živino na planine; dela se sir in surovo maslo. Stare ženice in možaki zbirajo suhljad in napravljajo drva. Otroci berejo jagode, borovnice, brusnice, gobe, islandski mah, nabirajo zelenjavo in izgrebljajo različne korenine, izrezujejo smolo — res Pokljuka je mahoma polna človeškega bitja in dela! Vse je živo, a poletje zelo hitro mine.

V jeseni se meri les in spravlja na velike kupe. Živina polagoma zapušča planine. Vse odhaja in se spušča nižje v doline. Pripravlja se zima. . . Pred prvim snegom (koncem septembra ali oktobra) še zadnji

tički odlete, zimska tišina jo oznanja. Divjačina beži pred snegom in se tudi spušča v nižave. Sneg zapade 1 — 2 m na debelo in Pokljuka iznova pet mesecev počiva. Mrtva pa Pokljuka tudi zdaj ni. Lovec gospodari v njej; kajti potem se prične lov na divje koze in srnjake; zasleduje se lisica, posebno pa kuna zlatica. In skozi celo zimo je vsakodnevno na stotine voznikov na Pokljuki, ki izvažajo les in tako drže — radi obilega snega — vse glavne poti vedno prometu dostopne.

Poleti ali pozimi — vedno je Pokljuka mikavna in nudi prijatelju narave izrednih užitkov.

□ ■ ■ ■ □

Dvakrat na Urško (1696 m).

Brunon Rotter.

(Konec.)

II. Zimska tura na Urško je bila že dolgo cilj našega stremljenja; po planinskem plesu (1. febr.) je misel dozorela. Pri odborovi seji v torek sem bleknil, da grem v soboto. So bili nekateri, ki so oporekali, češ, da ni vreme za to, a v gg. načelniku in tajniku sem našel odmev.

Barometer je dosledno padal ves teden, vreme je izgledalo jako sumljivo in planinski koledar je prerokoval dež in sneg ... V petek smo sklenili, da gremo raje na Pohorje.

V soboto zjutraj pa je napočil najlepši dan. Nalašč za Urško! Stopim k telefonu, da pokličem dr. B., ko on — vstopi.

„Kaj je, ali gremo?“ to je bil njegov pozdrav. „Jaz grem na vsak način!“ mu odgovorim. „Torej dobro, ob 3 uri na kolodvoru. Servus.“ In res sva se našla na kolodvoru še pred določeno uro, napravljena kot veleturista: cepin, dereze, krplje, edino vrvi nisva imela. In nahrbtnika sta bila nabito polna, kakor za cel teden. Že je bilo dano znamenje in mislila sva, da se je dr. Š. skujal, kar prileti kakor žoga med naju. „Smo vendar trije junaci, čeprav se ‚a‘ izbaci“, kakor pravi naš hudomušni Jaka.

Odpeljemo se torej, a medpotoma pripoveduje dr. Š., kako je svoji ženki obljubil, da gre samo k Mariborski koči.

Vožnja sicer ne nudi nič posebnega, a nam je nudila dovolj zabave. Dovtipi so švigali desno in levo ko bliski, saj smo bili skupaj tudi pravi kaveljni.

Drava, naša zvesta spremljevalka ob železni cesti, je bila od Št. Lovrenca naprej popolnoma zamrznjena, tako da so celo s parom konj vozili po ledu. Že ta pogled nas je navdajal z najlepšimi nadami za prihodnji dan na Urški.

Okrog pol 6. ure izstopimo v Guštanju. V gostilni sem bil že pismeno naročil sobe; ko vprašamo po njih, gostilničar še ne ve, če jih bo mogoče dobiti. Spogledali smo se. Ko pa končno brhka Pepca naznani, da je na razpolago za vsakega posebna soba, se slaba volja poleže. Nato gresta moja tovariša naročit sani, ki bi nas drugo jutro ob 5 uri potegnile do vznožja Urške. Zadovoljna se vrnete. Ko gostilničar še obljubi, da bo posodil konje ter za to zahteval 120 K, s pristavkom, da bomo dali hlapcu kako napitnino, ker ne more siliti, da bi v nedeljo vozil, se zedinimo na 100 K in 40 K, nakar se spravimo nad neko trdožilno šunko. Zmagali smo jo. Nato se naju loti dr. B., da naju nauči, preference. Uk je bil v najboljšem teku, ko nas prekine oštarijaš, češ, lastnik sani zahteva, da jamčimo za vsako poškodbo. „Ne boš“, sem rekel, „kdo pa nam jamči, da sani niso že zdaj polomljene?“ Poleg tega omeni hlapec, da se mu ne izplača voziti za 40 kron. V tem položaju mi spoznamo, da se nam izplača, če gremo celo pot peš. Najprej pa spat! Pepca nas popelje v prvo nadstropje in nam pokaže „sobe“.

Prva soba je bila zdaj nekaka shramba miz, vel'ka, s čarobno rudeče zagrnjeno električno lučjo — poleg veselične dvorane, že pripravljene za jutrnji lovski ples. To veliko sobo so določili za mojo malenkost. Druga je bila čedna sobica z zofo; ta bi bila kar nalašč za me, a anektira jo dr. Š. Tretja je bila čedna, z v kotu stoječim štedilnikom, torej za kuho zajutreka prav pripravna. To oddava dr. B. Med tem sem pa prenesel kratkomalo postelnino iz svoje sobe na zofo v sobi dr. Š., češ, da je tu bolj toplo ter se nam ne bo treba zjutraj iskati po hiši. Bila sva v sobi dva, dala sva si zakuriti, a sva skupaj zmrzovala in nič spala.

V nedeljo zjutraj, bilo je 20. febr. 1922, ob 3. uri, smo že vstali; dr. B. je skuhal zajutrek — mleko. Ob pol 4. uri smo bili že na cesti. Dereze, ki smo si jih navezali na nogo, so nam lajšale hojo po ledeni cesti.

Jutro je bilo jako toplo. Tako smo bili zaverovani v svoje dovtype in zaviti v oglavnice, da v začetku niti opazili nismo, da dežuje. Ko to dejstvo ugotovimo, se sicer za nekaj časa ustavimo, a potem kot verni in dobri planinci nadaljujemo svojo pot.

Deževalo je torej, a mi smo korakali po ledeno-deževno-mokri cesti. Ob pol 6. uri je padal namesto dežja že sneg, torej vedno lepše, ob 8. uri je medlo, a ob 9. uri je bil pravcati snežni metež. A le naprej! Že imamo zadnje hiše za seboj, pot skozi gozd ni huda, potem strmo gori, dereze so res zatega denarja vredne, cepin pa je bolj v nadlego. Pri zadnjem kmetu smo. Nočemo se ustaviti, dokler nismo na vrhu. Sem in tja se kateri izmed nas udere v visoko zapadlem snegu, pa kaj zato! Le naprej!

Res lep je ta zimski gozd. Kako človek ob pogledu na te naravne krasote pozabi, naj se še tako trudi, na vsakdanjosti. Kako se počuti vse bolj srečnega, močnega, čilega!

Pot se vleče, noče je biti konca. Še zadnji ovinek; ko je kazala ura pol 11. dopoldne, dospeli smo do — Ruške koče na Pohorju...

Kaj? Kje pa je Urška? Nič se ne čudite: povedano dobi, da smo se vsled dežja obrnili nazaj v Guštanj, krenili v gostilno Milonig, kjer je imelo ognjegasno društvo svoj ples, tam zajutrkovali ter se peljali ob pol 6. uri zjutraj z vlakom do Ruš, a od tam po opisani poti do Ruške koče.

Tam je naš nadkuhar dr. B. pripravil krasen golaš (nesel je namreč meso v kuhinjo in vrgel celo čebulo v ponvo). Seveda je k dobroti pripomogel Mirko, ki je vse nepravilnosti golaža popravil. Naš zastopnik abstinenčnega gibanja, dr. Š., pa pridene buteljko vinca, še od planinskega plesa, kjer se ni smela izpiti.

Pri koči smo našli nekaj smučarjev, ki so se spustili v Slovensko Bistrico. Imeli so s seboj specijalko in buzolo; z njiju pomočjo so smuknili v meglo. Ali so ravnim potom dospeli v Bistrico, ne vem.

Po golažu smo se odpravili k Mariborski koči. Za to pot, ki jo poleti prehodiš v eni uri, rabili nismo nič manj ko dve uri in pol. Pri križu, nekaj sto metrov od Ruške koče, so bili taki zameti, da je naš Ž., vulgo fajmošter, enkrat skoraj v snegu izginil; a njega ne užene ne vino, ne voda, ne sneg. Izkobacal se je.

Huda je bila ta pot; vkljub krpljam smo se pogrezali v mehkem snegu, a smo vendar v najboljšem razpoloženju prispeli do Mariborske koče, kjer smo počivali in se krepčali do 5 ure popoldne.

Tako je bila obljuba dr. Š., dana njegovi soprogi, izpolnjena, čeravno po ovinkih.

Pot od Mariborske koče čez Sv. Bolfenk je vedno zgažena, ker jo porabljajo turisti, kakor tudi domačini. Zato ne rabiš tam ne derez, ne krpelj.

Srečno smo se vrnili ob 8. uri zvečer v Maribor. Tovariš dr. Š. je še omenil, da se vremenskim napovedim Planinskega koledarja mora verjeti, in je pristavil: „Če bo kazal Planinski koledar katerokrat na dež, a jaz bom hodil po solncu, bom rekel, da se je vreme zmotilo,* ne pa koledar!“

Jaz sem pa tega mnenja in se ga bom tudi držal: bodi vreme kakršnokoli, če sem se odločil za kako turo, jo bom prav gotovo izvršil! Ako po tem načelu slučajno pridem k Ruški koči, namesto na Urško, je to le izprememba smeri! Načelo pa je le ostalo načelo.

Naš alpinizam.

Dr. Ivan Krajač, predsjednik HPD.

(Dalje.)

ravi alpinizam u današnjem smislu počinje i razvija se bujno tek devetnaestom stoljeću.

Veličanstvo švicarskih Alpa rodilo je misao prvog planinarskog udruženja, koje je 22./XII. 1857 utemeljeno u Londonu pod slavnim imenom londonskog Alpine Club.

Time je prokvrčena i otvorena nova staza, kojom kulturno čovječanstvo od onda stupa: nastojeći se približiti misteriju stvaranja i prirode, a okrepljući svoj duh i tijelo na iskonskom vrelu ljepote i snage.

Godine 1863 nastalo je švicarsko alpsko društvo: Club Alpin Suisse (Schweizerischer Alpen Club). Iz ranijih zametaka stvoren je tako god. 1873 Deutscher und Österreichischer Alpen Verein, a isto tako iz ranijeg zametka 1874 Club Alpin Francais, dok je Club Alpino Italiano nastao već god. 1863, a prvo planinarsko udruženje u Americi Appalachian Mountain Club utemeljeno je 1876.

Hvala istorijskom kontaktu Hrvata sa kulturnim zapadom, našao je ovaj snažni i mladenački pokret — koji je u svemoćnoj prirodi tražio ravnotežu za kulturu — odjeka i u tadanjnoj našoj inteligentnoj generaciji, pa je već godine 1874 osnovano Hrvatsko planinarsko društvo.

Klica, koja je u mekanoj slavenskoj duši Hrvata tinjala od početka našeg roda, a koja je prvi svijesni izražaj našla god. 1536 u Petra Zoranića, postala je konačno svijesnim činom, utemeljenjem vlastitog alpskog kluba.

Tako smo u ovom kulturnom nastojanju od Slavenstva ponajstariji, vršnjaci poljskog iste godine utemeljenog alpskog društva za Tatru, a prethodnici 1891 osnovanog prvog ruskog alpskog kluba za Krim u Odesi, te 1894 osnovanog Slovenskog Planinskog Društva u Ljubljani i god. 1901 osnovanog ruskog planinarskog društva i god. 1888 osnovanog Kluba československych Turista te god. 1895 osnovanog bugarskog planinar. društva, a doskora nadamo se složnim naporima pozdraviti i bratsko srpsko planinarsko društvo u Beogradu.

Mi smo prvi na Balkan donijeli iskrnu svetog alpinističkog oduševljenja za ljepotu rođene grude i domaće prirode: donijeli smo je iz vlastite unutarnje pobude i kulturne potrebe; posluživši se bogatim planinarskim iskustvom kulturnog, Južnim Slavenima prijateljski raspoloženog Nijemca, gradačkog sveučilišnog profesora Johanesa Frischaufa;

stvorili smo i uzdržali svoju alpinističku organizaciju iz vlastite snage bez potpore, djelomice i protiv volje drž. vlasti, koja nam je rad stezala u uske granice.

I mi smijemo reći da smo iskru, što smo ju od otaca primili, sačuvali, razvili i da ju predajemo razbuktjelu idućoj generaciji ukupnog svoga roda, gdje će nositi stostruke plodove.

Živuci medju Alpama, Slovenci su u borbi sa Nijemcima, počevši iza nas, razvili prvorazrednu, praktičnu, upravo uzornu alpinsku djelatnost. Po svojoj kulturnoj alpinističkoj tradiciji, naš i slovenski alpinizam je danas sadržajno doista dubok, osjećajno jak i misaono poletan, dakle u svojoj realizaciji smijemo reći evropski.

Otvorivši prvi, ma i čedne puteve alpinizma medju južnim Slavenima i izdajući nizom godina prvi alpinski list, cijeli je naš napor od početka bio da afirmiramo kulturnu težnju i sposobnost ne samo nas Hrvata, nego i sviju Južnih Slavena. Pa da u budućnosti uzmognemo paralelizovati svoje alpinističke ciljeve i rad, te poslužiti i u ovom pravcu budućem stvaranju jedne nove nejednostrane, neekskluzivne, nego više moderne kulture, koja će se i ciljevima i svojim sadržajem i metodama moći staviti uz bok velikim humanim zapadnim kulturama!

Idući stazom ove naše istorijske kulturne tradicije mi smo konac godine 1918 pozdravili kao početak slobodne i osigurane realizacije naših velikih kulturnih ideala, gdje smo stupili opet u izravni kontakt sa velikim kulturnim svijetom i gdje smo s pravom očekivali da će nas domača državna vlast svojski poduprijeti. Pred nama je puklo široko polje rada, koji nas može uvesti kao jaki faktor u kolo evropske a po njoj i svjetske alpinističke kulturne zajednice. Teorijskim i praktičkim hrvatskim i slovenačkim alpinističkim iskustvom kanili smo i pomažemo stvarati čisto alpinističko bratsko srpsko društvo.

Mi sami kanimo i već radimo na alpinističkom otvorenju na prvom mjestu hrvatskih planina, a bratski i svojski ćemo zajedno sa Slovencima pomoći i pomagati budućem Srpskom Planinarskom Društvu na otvorenju srpskih planina.

Tako ćemo složnim i zajedničkim naporom uvesti srce balkanskog tla u područje kulturnih Alpa i u svetskoj alpinistici tako stvoriti trajnu novu kulturnu vrednotu. Savezno time trudimo se da odgojimo našu zajedničku domaću generaciju planinara i da joj pružimo teoretska i praktična sredstva i pomagala za planinarski odgoj i praktično planinarenje.

Da se ovaj rad, koji će barem jednu generaciju trajati, uzmogne provesti, potrebno je na prvom mjestu: savremeno, kulturno i ži-

votno sposobno ga — organizovati. I tu smo rekli prvu riječ, koja će se uskoro nadamo se pretvoriti u život. Već god. 1919 je HPD na svojoj glavnoj skupštini prihvatilo zaključak, „da se uzme u pretres i prihvati zajednička viša organizacija sa Slov. Plan. Društvom u svrhu njegovanja alpinistike na cijelom teritoriju kraljestva SHS“.

Cilj, za kojim se je išlo, bio je, da se ustanovi organ, u kojem će se stjecati svi planinar. interesi SHS, po gotovo oni u vlastitoj državi.

Radilo se je 1) o ustanovljenju načina zajedničkog istupa i organizacije prema vani 2) o ustanovljenju zajedničkog programa rada napose kod kuće.

Ovaj predlog je prihvatilo i Slovensko Planinsko Društvo, pa je na planinarskoj anketi u Ljubljani 15./V. 1921. povjerena izradba pravilnika: „Saveza planinar. društva SHS“ — odbornicima našeg hrvatskog planinar. društva.

Naše gledište, koje je našlo potpuno razumijevanje na planinarski anketi slovenskih, českih, hrvatskih i srpskih planinara u Ljubljani, sastoji u slijedećem: Naše nacionalno oslobođenje od tudjinske kontrole i priznanje našeg suvereniteta nije samo sebi ciljem, nego onako kako svako političko djelovanje, je samo sredstvo: da se postigne najveći mogući razvoj slobodne svojstvene nacionalne kulture.

Nijedna kultura, pa tako i alpinizam ne može se za 24 sata diktirati iz ljudskog mozga nego se stvara i proživljuje kroz generacije imajući za podlogu kulturnu tradiciju, koja se razvojem realizuje; a bit svakoj kulturi leži u diferencijaciji, koja opet raste samo na slobodnom tlu individualiteta pojedinca i kulturno-istorijske grupe. Svaka kultura razvija se na rezultatu i tlu starije kulture, a nemoguća je i zločin je htjeti razarati gotovu kulturu i htjeti ju zamijeniti nemogućim t. j. sa onim što bi se imalo stvoriti dedukcijom iz jednog ljudskog mozga za 24 sata.

Nakon iskustvene spoznaje, da alpinistiku mogu uspješno njegovati samo jedinice, koje potpuno poznaju kraj, ljude, svoje kolibe, sistem planinarskih putova dotičnog kraja, upravu i tradicije svoje organizacije — i mi smo se trudili da našu alpinističku višu organizaciju postavimo na takove temelje, koji neće razoriti nego bujno unaprediti alpinizam u nas privukavši mu sve žive alpinističke energije u paralelnom natjecaju koji će moći iskoristiti sve prirodne uslove za postignuće zajedničkog razvoja. Dakle naš budući rad ima polaziti sa dosada već stečenih kulturnih pozicija i vrednota a ima se izgraditi saradnjom svih kulturnih faktora prema razmjeru njihove kulturne snage i intenziteta njihovog kulturnog rada, tako da se sporazumno podijeli i paralelizuje rad, te ciljevi pojedinih društava.

(Dalje prih.)

Društvene vesti.

Društvo planinara u Bosni i Hercegovini se je pred kratkim ustanovilo v Sarajevu. Novo bratsko društvo nam sporoča, da hoče hoditi z našim društvom v najožjih stikih ter sodelovati pri vseh naših večjih skupnih izletih. — Želimo društvu največjega procvita in razmaha

Vse dopise za to naše bratsko društvo sprejema društveni tajnik, g. Jur. Filipović, sudski tajnik, Prvosudska palača, Sarajevo

Novne markacije Selške podružnice. Ta podružnica SPD (v Dražgošah) je na novo markirala, oziroma prenovila sledeče markacije:

1. Škofja Loka — kolodvor — Virmaže — Crngrob — Planica — Javornik — Čepule — Bukovšča — Dolenja vas — Selce. — 2. Javornik — Sv. Mohor — Bezovnica — Prevala — Selca, s sestopi: a) Prevala — Nemilje — Log — Rovte — Podnart — b) Prevala — Porblica — Jamnik — Kolobodo — Brezovica — Sp. Dobrova — Otoče. — c) Prevala — Lajše — Dražgoše. — 3. Česnjice v Selški dolini — Mlake — Prtovč — Ratitovec; sestop: Prtovč — Jesenovec — Železniki ali Zalilog. — 4. Železniki — Smolevo — Ostri vrh — Rovte — Javorje — Poljane. — 5. Dražgoše — Martinček (Jelovica) — Kamna Gorica. — 6. Dražgoše — Sevška planina (Rovtarica) — Soteska v Bohinju. — 7. Dražgoše — Ratitovec (Kosmati vrh) — Pečana. — 8. Selca — Sevnica — Smučje — Dražgoše. — 9. Selca — Topole — Bezovnica — Sv. Mohor — 10. Selca — Golica — Sv. Lenart — 11. Podnart — Slap Nemiljščice — Log — Nemilje.

Obzor.

Nj. Veličanstvo kralj. Aleksander na Pokljuki. Vse visoko gorovje je še bilo v maju t. l. pokrito z debelo sneženo plastjo, tudi Pokljuka počiva pod težko zimsko odejo. Te dni je ta bela, mrzla odeja nosila našega mladega kralja.

Njegovo Veličanstvo jedne 8. maja t. l. — v spremstvu g. pokrajinskega namestnika ministra Ivana Hribarja, g. podpolk. kr. adj. Dimitrijeviča in g. generala Dokića — dospel na večer na Mrzli Studenec, kjer so ga pričakovali g. dvorni svetnik Rustija, g. nadoskrbnik Ziernfeld in g. tržni nadzornik Plemelj. Nj. Veličanstvo se ni mogel načuditi lepoti, ki se mu je nudila baš ob zatonu solnca. Oče Triglav s solčnim ozadjem se je še mogočneje vzpenjal proti sinjemu nebu in je prvokrat iz bližine pozdravljal vladarja in njegovo spremstvo.

Visoki gost je prenočil v lovski vili. Ta vila stoji na majhnem klančku nad studencem in nudi vesel pogled v gorsko življenje. Proti severu in zahodu se je pred Nj. Veličanstvom razprostiral ves zgornji del Pokljuke in vsa skalnata veriga od Klečice pa do Debelega vrha za Bohinjem. Velikanski smrekovi gozd je s svojim šumenjem pozdravljal in proslavljal prihod svojega kralja. Vrhovi velikanov so se priklanjali in izražali gospodarju svojo vdanost...

Ob eni uri zjutraj je blede luna smehlajala pošiljala svojo medle žarke na pot majhni družbi, — ki je deloma korakala peš, deloma jahala na konjih. — Pri Mostiču je kralj stopil s konja in se radi obilega snega podal peš do Rudne doline. Tu je zapustil svoje spremstvo in je s tamošnjim gozdarjem krenil po strmih serpentinah proti Mesnovcu (1536 m). Snega je tu še 100—150 cm. Akoravno je bila pot čez dan s krpljami prehojena in na noč zmrznjena, se je vendar tu in tam precej globoko udiral. Kralj se naporne hoje ni prestrašil, temveč krepko nadaljeval proti vrhu.

Pričelo se je daniti, ko je kralj že stal na namenjenem mestu in napeto pričakoval petelinovega klepanja. Takoj po tretji uri zjutraj se oglašil prvi petelin, oznanjevalec pomladanske lepote. — Nj. Veličanstvo je to petje kar očaralo. V spremstvu gozdarja je takoj pričel naskakovati petelina. Pri naskakovanju se jima je sneg mestoma do 1 m globoko udril. Ko je bil kralj že blizu petelina, se oglase kokoši — in petelin se presede, začne — namesto peti — grgrati, ter se kmalu spusti za kokošmi na spodnji klanček: tako se je rešil gotove smrti. — Takoj so zalezovali drugega, tretjega in četrtega petelina, a vse so kokoši še pravočasno odpeljale. Gozdar se je srdil nad kokošmi in smolo, a Nj. Veličanstvo, ves vesel tega nenavadnega prizora, smeje se pravi: „Kokoši nam begajo naše peteline!“

Priznati moram, da je takrat bilo resnično pravo ženitovanje: to neprestano frfranje in kokane kokoši, to neredno petje, grgranje in presedanje petelinov — kako to lovca razburi! Dobro pa tudi ve, da do strela le po naključju pride, ponavadi sploh ne.

Visoki gost je obžaloval, da mu ni mogoče še en dan ostati na Pokljuki, kjer bi na večer sigurno prišel do strela.

Na povratku se je kralj veselo oziral po širni beli planjavi. Vzlic vsemu naporu in utrujenosti ni kaj pazil na pot, temveč se je veselo z lahkimi skoki spuščal po strminah navzdol. V kratkem času je došel do ostalega spremstva. Tu je bil pripravljen ogenj, kjer se je visoki gost malo oddahnil in potem nadaljeval svojo pot na Mrzli Studenec.

Še enkrat se je ozrl proti našemu velikanu Triglavu, mu vzkliknil: „Na svidenje!“ in že je šlo na konjih v trabu proti Bledu.

Otvoritev Čandrove koče pri Sv. Arehu na Pohorju se je vršila 7. maja v ožjem krogu prijateljev Podravske podružnice SPD. Načelnik, g. Davorin Lesjak, je orisal v jedrnatem govoru zasluge pokojnega slavljenca in sploh Čandrove hiše, kakor tudi drugih činiteljev, ki so pripomogli k tej zgradbi. Omenil je, da je podružnica vsled vsako zimo se ponavljajočih vlovov sklenila postaviti le malo kočico za čuvaja, a prišla je do zaključka, da se pod to streho spravijo tudi sobice za turiste. Ni to velika stavba: v pritličju ima sobo s tremi posteljami, kuhinjo ter shrambo za jestvine, a v prvem nadstropju pet sob z osem posteljami.

Načelnikov govor je bil sprejet z navdušenjem. Ad hoc sestavljeni pevski zbor je zapel nekaj lepih narodnih, a v trajen spomin so bili vsi navzoči tudi fotografirani, da ne pozabijo na ta lep solčno jasni dan. Ti pa, Čandrova koča, spominjaj še pozne rodove, da so tvoji ustvaritelji bili probuditelji slovenskega planinstva na zelenem Pohorju, možje, ki so mnogo žrtvovali za slovensko stvar!

Otvoritev plan. koče. Koča na Urški gori se otvori s 1. junijem t. l. Preskrbovana bode z jedili in pijačo. Zanimiva tura, krasen razgled, primerne cene.

Članarina SPD (kakor za člane Osrednjega društva, tako podružnic) znaša za letos 24 K, vpisnina novih članov 6, za morebitno poštino itd. 4 K. Ustanovnina 400 K.

Naročnina za „Planinski Vestnik“ znaša za l. 1922 po 100 K.

Vsebina: Jakob Aljaž: Planinski spomini (Str. 81) — Vaclav Hanzlowsky: Pokljuka (Str. 86). — Brunon Rotter: Dvakrat na Urško (Str. 89). — Dr. Ivan Krajač: Naš alpinizam (Str. 92). — Društvene vesti: Društvo planinarov v Bosni i Hercegovini (Str. 95). — Nove markacije Selške podružnice (Str. 95). — Obzor: Nj. Veličanstvo kralj Aleksander na Pokljuki (Str. 95) — Otvoritev Čandrove koče pri Sv. Arehu na Pohorju (Str. 96). — Otvoritev plan. koče na gori Urški. (Str. 96). — Slika: Pogled s Kriških Podov na Krčdarico (Triglav) (Str. 83).